

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO KONTROLIERIUS

PAŽYMA DĖL X SKUNDO PRIEŠ MARIJAMPOLĖS PATAISOS NAMUS

2019-05-06 Nr. 4D-2018/1-1330
Vilnius

SKUNDO ESMĖ

1. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius gavo X (toliau vadinama – Pareiškėjas) skundą (toliau vadinama ir – Skundas) dėl Marijampolės pataisos namų (toliau vadinama ir – MPN) pareigūnų veiksmų (neveikimo), galimai pateikus jam nepagrįstą atsakymą Nr. 20/07-1510 dėl maisto papildų įsigijimo.

2. Skunde, be kitų aplinkybių, nurodoma:

2.1. „2018-09-18 kreipiausi į Marijampolės pataisos namų direktorių su prašymu Nr. 49/07-1443 [355] leisti man užsisakyti iš esančios Marijampolės pataisos namuose parduotuvės maisto papildus: [...] ir įsigyti už asmenines lėšas“ (šios ir kitų citatų kalba netaisyta);

2.2. „Pateiktame Marijampolės pataisos namų direktoriaus atsakyme Nr. 20/07-1510 parašyta, kad mano prašomos tabletės nėra įtrauktos į vidaus tvarkos taisyklių 18 priedo patvirtintame „leidžiamų įsigyti ir turėti maisto produktų, būtiniausių reikmenų ir kitų daiktų sąrašą“ [toliau vadinama – sąrašas], bei Marijampolės pataisos namų direktorius nereglamentuoja parduotuvės veiklos ir nedraudžia tiesiogiai kreiptis į UAB „A“ vykdančią prekybą Marijampolės pataisos namuose su prašymais. Dėl to mano prašymas yra nepagrįstas“;

2.3. „Tokie Marijampolės pataisos namų direktoriaus teiginiai yra klaidingi bei prieštaraujantys jo paties priimtiems įsakymams bei vidaus tvarkos taisyklių 18 priedo patvirtintame sąraše. Atkreipiu Jūsų dėmesį į tai, jog Marijampolės pataisos namų direktoriaus 2014-04-28 įsakymas Nr. 4/07-56 8 ir 12 punktuose numatyta, kad norint užsisakyti pataisos namuose veikiančioje parduotuvėje prekių, kurių nėra parduotuvėje reikia kreiptis su prašymu leisti užsisakyti bei įsigyti norimas prekes į Marijampolės pataisos namų direktorių, taip pat vidaus tvarkos taisyklių pateiktame 18 priedo sąraše [...] yra įtraukti maisto papildai [...]“.

3. Pareiškėjas Seimo kontrolieriaus prašo ištirti Skunde nurodytas aplinkybes.

TYRIMAS IR IŠVADOS

Tyrimui reikšmingos faktinės aplinkybės

4. Seimo kontrolierius 2018 m. spalio 17 d. raštu Nr. 4D-2018/1-1330/3D-2803 kreipėsi į MPN, prašydamas paaiškinti Skunde nurodytas aplinkybes. 2018 m. lapkričio 2 d. Seimo

kontrolierius gavo 2018 m. spalio 31 d. MPN raštą Nr. 9/07-12482. Šiame rašte ir prie jo pridėtuose dokumentuose nurodoma:

4.1. 2018 m. rugsėjo 18 d. Pareiškėjas kreipėsi į MPN direktorių prašydamas leisti jam įsigyti maisto papildų: [...];

4.2. 2018 m. spalio 3 d. MPN raštu Nr. 20/07-1510 atsakė į 2018 m. rugsėjo 18 d. Pareiškėjo prašymą; šiame atsakyme nurodoma: „Pažymime, kad kaip numato LR BVK [*Lietuvos Respublikos bausmių vykdymo kodeksas*] 92 str. nuteistiesiems už asmeninius pinigus galima įsigyti prekių pataisos namuose veikiančioje nuteistųjų parduotuvėje, tačiau kaip ir laisvėje esančiose parduotuvėse taip ir pataisos namuose veikiančiose parduotuvėse yra galimybė pasirinkti ir vienas prekes pakeisti kitomis, kaip tai numato 2014-11-11 Marijampolės pataisos namų direktoriaus įsakymu Nr. 4/07-144 patvirtintų „Nuteistųjų parduotuvės vidaus darbo tvarka“. Kaip numato vidaus tvarkos taisyklių 18 priede patvirtintas „leidžiamų įsigyti ir turėti maisto produktų, būtiniausių reikmenų ir kitų daiktų sąrašas“, minimos tabletės nėra įtrauktos į šį sąrašą. Įmonė vykdanči prekybą nuteistųjų parduotuvėje turi licenciją tik maisto papildams skirtiems sporto veiklai. Pataisos namai nedraudžia tiesiogiai kreipti į UAB „A“, [...], vykdančią prekybą Marijampolės pataisos namuose su rekomendacijomis ir prašymais. Prekybą vykdanči organizacija pati vykdo rinkos tyrimą, atsižvelgia į apsiperkančiųjų poreikius, užtikrinant sklandžią prekybą nepažeidžiant įstatymų ir norminių aktų. Pataisos namų nuomone prašymas yra nepagrįstas“;

4.3. „[...] Marijampolės pataisos namų direktoriaus 2014-04-28 įsakymas Nr. 4/07-56 „Dėl nuteistųjų parduotuvės vidaus darbo ir kainų tikrinimo tvarkos patvirtinimo“ (pridedama) galiojo iki 2014-11-10, nes minėtas įsakymas Marijampolės pataisos namų direktoriaus 2014-11-11 įsakymu Nr. 4/07-144 „Dėl nuteistųjų parduotuvės vidaus darbo ir kainų tikrinimo patvirtinimo“ (pridedama) buvo pripažintas netekusiu galios“;

4.4. „[...] iki 2018-10-20 įsigaliojusių Pataisos įstaigų vidaus tvarkos taisyklių pakeitimų, Marijampolės pataisos namuose esantys nuteistieji maisto papildais galėjo apsirūpinti nuteistųjų parduotuvėje. Pažymėtina, kad po įsigaliojusių pakeitimų maisto papildai yra išbraukti iš Nuteistiesiems leidžiamų įsigyti ir turėti maisto produktų, būtiniausių reikmenų ir kitų daiktų sąrašo“;

4.5. „[...] [...] yra priskiriami maisto papildams“;

4.6. „[...] gydytojai nei Laisvės atėmimo vietų ligoninėje, nei Marijampolės pataisos namuose maisto papildų [...] pareiškėjui nėra išrašę. Kaip jau buvo nurodyta anksčiau, nuteistieji maisto papildus gali įsigyti nuteistųjų parduotuvėje, kaip ir maisto produktus bei kitas prekes ar gaminius. Maisto papildams įsigyti jokie medikų tarpininkavimai nėra reikalingi.“

5. 2018 m. lapkričio 11 d. Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija raštu Nr. (1.39E)7R-249 Seimo kontrolierių informavo, kad „Atsakydami į klausimą dėl suimtųjų ir nuteistųjų aprūpinimo vaistinės prekėmis, informuojame, kad Teisingumo ministerijos nuomone, tokiomis prekėmis turi aprūpinti įstaiga (pataisos įstaiga arba tardymo izoliatorius, atsižvelgiant į tai, kurioje laikomas asmuo), *jei minėtos prekės yra paskirtos gydytojo.*“

Tyrimui reikšmingi teisės aktai

6. Lietuvos Respublikos bausmių vykdymo kodekso (toliau vadinama – BVK):

183 straipsnis „Bausmių vykdymo institucijų, įstaigų ir pareigūnų veiksmų ir sprendimų apskundimas“ – „1. Viešųjų darbų, laisvės apribojimo, arešto, terminuoto laisvės atėmimo ir laisvės atėmimo iki gyvos galvos bausmes vykdančių institucijų ir įstaigų pareigūnų veiksmai ir sprendimai per vieną mėnesį gali būti skundžiami atitinkamą bausmę vykdančios institucijos ar įstaigos vadovui. Šis skundą turi išnagrinėti ne vėliau kaip per dvidešimt darbo dienų nuo skundo gavimo dienos. 2. Šio straipsnio 1 dalyje nurodytas bausmes vykdančių institucijų ir įstaigų vadovų veiksmai ir sprendimai per vieną mėnesį gali būti skundžiami Kalėjimų departamento direktoriui.

Šis skundą turi išnagrinėti ne vėliau kaip per dvidešimt darbo dienų nuo jo gavimo dienos, o jei dėl skundo atliekamas tyrimas, – per dvidešimt darbo dienų nuo tyrimo baigimo dienos.“

7. Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo:

3 straipsnis „Viešojo administravimo principai“ – „Viešojo administravimo subjektai savo veikloje vadovaujasi šiais principais: [...] 2) objektyvumo. Šis principas reiškia, kad administracinio sprendimo priėmimas ir kiti oficialūs viešojo administravimo subjekto veiksmai turi būti nešališki ir objektyvūs; [...] 4) nepiktnaudžiavimo valdžia. Šis principas reiškia, kad viešojo administravimo subjektams draudžiama atlikti viešojo administravimo funkcijas neturint šio įstatymo nustatyta tvarka suteiktų viešojo administravimo įgaliojimų arba priimti administracinius sprendimus, siekiant kitų, negu įstatymų ar kitų norminių teisės aktų nustatyta, tikslų; [...] 13) išsamumo. Šis principas reiškia, kad viešojo administravimo subjektas į prašymą ar skundą turi atsakyti aiškiai ir argumentuotai, nuroydamas visas prašymo ar skundo nagrinėjimui įtakos turėjusias aplinkybes ir konkrečias teisės aktų nuostatas, kuriomis rėmėsi vertindamas prašymo ar skundo turinį. [...]“

8. Pataisos įstaigų vidaus tvarkos taisyklių, patvirtintų 2003 m. liepos 2 d. Lietuvos Respublikos teisingumo ministro įsakymu Nr. 194 (toliau vadinama ir – Taisyklės) 18 priedo „Nuteistiesiems leidžiamų įsigyti ir turėti maisto produktų, būtiniausių reikmenų ir kitų daiktų sąrašas“ (teisės akto redakcija galiojusi nuo 2017 m. lapkričio 29 d. iki 2018 m. spalio 20 d.) 1.15 punktas – „Maisto papildai“.

Tyrimui reikšminga Lietuvos Respublikos teismų praktika

9. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas (toliau vadinama – LVAT) 2011 m. balandžio 19 d. nutartyje, priimtoje administracinėje byloje Nr. A-143-2876/2011, nurodė:

„Laisvės atėmimo institucijų sprendimuose turi būti aiškiai nurodyti *objektyviais* duomenimis (faktais) ir teisės aktų normomis pagrįsti sprendimo motyvai [...]“

10. LVAT 2012 m. gruodžio 20 d. sprendime, priimtame administracinėje byloje Nr. A-822-3206-12, konstatavo:

„Pagal Tarybos Kalėjimų departamente prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos statuto (2008 m. lapkričio 6 d. įstatymo Nr. X-1791 redakcijos) 5 straipsnį, Kalėjimų departamentas ir jam pavaldžios įstaigos (pagal Statuto 2 straipsnio 1 dalį, pataisos namai yra Kalėjimų departamentui pavaldi įstaiga) savo veikloje vadovaujasi Lietuvos Respublikos Konstitucija, Bausmių vykdymo kodeksu, Baudžiamuoju kodeksu, Baudžiamojo proceso kodeksu, Suėmimo vykdymo įstatymu, kitais įstatymais, šiuo statutu, Lietuvos Respublikos tarptautinėmis sutartimis ir kitais teisės aktais. Pagal Statuto 4 straipsnį, Kalėjimų departamento ir jam pavaldžių įstaigų veikla grindžiama teisingumo, teisėtumo, žmogaus teisių ir laisvių gerbimo, suimtųjų ir nuteistųjų lygybės prieš suėmimo ir bausmių vykdymo įstatymus, humanizmo, bausmių vykdymo individualizavimo, progresyvaus bausmių atlikimo ir viešumo principais. Panevėžio pataisos namai ir Kalėjimų departamentas prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos, kaip viešojo administravimo subjektai, be minėtų specialiųjų teisės nuostatų, savo veikloje privalo laikytis viešojo administravimo srityje taikomų viešojo administravimo principų, pavyzdžiui: įstatymo viršenybės, reiškiančio, kad viešojo administravimo subjektų įgaliojimai atlikti viešąjį administravimą turi būti nustatyti teisės aktuose, o veikla turi atitikti šiame įstatyme išdėstytus teisinius pagrindus, *objektyvumo*, proporcingumo, nepiktnaudžiavimo valdžia principus (Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo 3 straipsnio 1 punktas).“

Tyrimo išvados

11. Skunde nurodoma, kad MPN pareigūnai pateikė Pareiškėjui galimai nepagrįstą atsakymą dėl galimybės įsigyti maisto papildų.

12. Nagrinėdamas pareiškėjų skundus MPN, kaip viešojo administravimo subjektas, be specialiųjų teisės nuostatų, savo veikloje privalo laikytis viešojo administravimo srityje taikomų viešojo administravimo principų, tarp jų, išsamumo principo, kuris reiškia, kad viešojo administravimo subjektas į prašymą ar skundą turi atsakyti aiškiai ir argumentuotai, nurodydamas visas prašymo ar skundo nagrinėjimui įtakos turėjusias aplinkybes ir konkrečias teisės aktų nuostatas, kuriomis rėmėsi vertindamas prašymo ar skundo turinį, ir objektyvumo principo, kuris reiškia, kad oficialūs viešojo administravimo subjekto veiksmai turi būti nešališki ir objektyvūs. Pažymėtina, kad LVAT, atskleisdamas objektyvumo principo turinį, 2011 m. balandžio 19 d. nutartyje nurodė, jog laisvės atėmimo institucijų, t. y., ir MPN, sprendimuose turi būti aiškiai nurodyti objektyviais duomenimis (faktais) ir teisės aktų normomis pagrįsti sprendimo motyvai (šios pažymos 7, 9, 10 punktai).

13. Skundo tyrimo metu nustatyta, kad 2018 m. rugsėjo 18 d. Pareiškėjas kreipėsi į MPN direktorių prašydamas leisti jam įsigyti maisto papildų [...]. 2018 m. spalio 3 d. MPN raštu Nr. 20/07-1510 atsakė į šį Pareiškėjo prašymą. Šiame rašte MPN pareigūnai teisingai nurodė, kad pagal tuo metu galiojusį teisinį reglamentavimą už savo asmenines lėšas įsigyti maisto papildų nuteistieji galėjo tik pataisos įstaigos (šiuo atveju – MPN) esančioje parduotuvėje ir tik iš šioje parduotuvėje siūlomo maisto papildų asortimento. MPN pareigūnai taip pat teisingai paaiškino, kad Pareiškėjui būtų tikslinga kreiptis tiesiogiai į MPN prekybą vykdančią įmonę su pasiūlymu į parduotuvės asortimentą įtraukti maisto papildus [...]. Vis dėlto kiti **MPN pareigūnų** 2018 m. spalio 3 d. rašte Nr. 20/07-1510 **nurodyti teiginiai ir argumentai yra neaiškūs, klaidinantys ir neteisingi**, t. y.:

13.1. šiame rašte yra remiamasi neva galiojančia 2014 m. lapkričio 11 d. MPN direktoriaus įsakymu Nr. 4/07-144 patvirtinta „Nuteistųjų parduotuvės vidaus darbo tvarka“, nors MPN pareigūnai Seimo kontrolieriui paaiškino, kad ši tvarka ne tik negaliojo atsakymo Pareiškėjui pateikimo metu, bet ir Pareiškėjui buvo nurodyta neteisinga šios tvarkos priėmimo data, numeris bei pavadinimas (šios pažymos 4.3 punktas);

13.2. atsakydami Pareiškėjui MPN pareigūnai nurodė, kad maisto papildai yra neįtraukti į Taisyklių 18 priede įtvirtintą nuteistiesiems leidžiamų įsigyti ir turėti maisto produktų, būtiniausių reikmenų ir kitų daiktų sąrašą, tačiau šis teiginys neatitinka tikrovės, nes pagal 2018 m. spalio 3 d. (atsakymo Pareiškėjui pateikimo dieną) galiojusį teisinį reglamentavimą maisto papildai buvo įtraukti į minėtą sąrašą (šios pažymos 8 punktas); nauja Taisyklių redakcija, kurioje nuteistiesiems leidžiamų įsigyti ir turėti maisto produktų, būtiniausių reikmenų ir kitų daiktų sąraše nebeliko maisto papildų, įsigaliojo 2018 m. spalio 20 d.; kaip nustatyta iš MPN rašto, pareigūnams buvo žinoma, kad teisinis reglamentavimas pasikeitė tik 2018 m. spalio 20 d. (šios pažymos 4.4 punktas).

14. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, darytina išvada, kad Pareiškėjui buvo pateiktas teisės aktų reikalavimų neatitinkantis atsakymas, todėl konstatuotina, jog Skundas yra pagrįstas.

MPN direktoriui rekomenduotina imtis priemonių, kad ateityje pareiškėjų skundai būtų tiriami atidžiai, įvertinant visas skunde nurodytas aplinkybes, o pareiškėjams teikiami atsakymai būtų išsamūs, pagrįsti objektyviais duomenimis (faktais) ir teisės aktų normomis.

15. Kadangi Pareiškėjui buvo pateiktas klaidinantis MPN atsakymas, Pareiškėjui paaiškintina, kad maisto papildais ir kitomis vaistinės prekėmis turi aprūpinti įstaiga (pataisos įstaiga arba tardymo izoliatorius, atsižvelgiant į tai, kurioje laikomas asmuo), *jei minėtos prekės yra*

paskirtos gydytojo (šios pažymos 5 punktas). Nagrinėjamu atveju nei Laisvės atėmimo vietų ligoninėje, nei MPN gydytojai Pareiškėjui nebuvo paskyrę arba rekomendavę vartoti maisto papildų [...] (šios pažymos 4.6 punktas), todėl MPN neatsirado pareiga aprūpinti jį šiais maisto papildais.

SEIMO KONTROLIERIAUS SPRENDIMAS

16. Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 1 punktu, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius nusprendžia X Skundą dėl Marijampolės pataisos namų pareigūnų veiksmų (neveikimo), pateikus jam nepagrįstą atsakymą Nr. 20/07-1510 dėl maisto papildų įsigijimo, pripažinti pagrįstu.

SEIMO KONTROLIERIAUS REKOMENDACIJA

17. Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 19 straipsnio 1 dalies 17 punktu, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius Marijampolės pataisos namų direktoriui Regimantui Kavaliauskui rekomenduoja imtis priemonių, kad ateityje pareiškėjų skundai būtų tiriami atidžiai, įvertinant visas skunde nurodytas aplinkybes, o pareiškėjams teikiami atsakymai būtų išsamūs, pagrįsti objektyviais duomenimis (faktais) ir teisės aktų normomis.

18. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 20 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad informacija apie siūlymų (rekomendacijų) išnagrinėjimą Seimo kontrolieriui turi būti pateikiama nedelsiant priėmus sprendimus dėl priemonių, kurių bus imamasi, atsižvelgiant į Seimo kontrolieriaus siūlymą (rekomendaciją), **bet ne vėliau kaip per 30 dienų nuo siūlymo (rekomendacijos) gavimo dienos.**

Seimo kontrolierius

Augustinas Normantas